

ותפילין הוא לשון מחשבה מלשון ראות פניך לא פללתי, וגם הוקשה כל התורה לתפילין ותורה כתיב בה אמת שמסלקת את השקר וכן תפילין דאיכשי הדדי, ובשבת דלאו זמן תפילין במקומן אות שבת יומא דנשמתא שהוא בשכל ומוסף שבת הוא יוסף כנ"ל:

וישובו המלאכים אל יעקב לאמר באנו אל אחיך אל עשו וגם הולך לקראתך וארבע מאות איש עמו ויירא יעקב מאוד ויצר לו וגו'. משמע שנתוספו לו יראה ופחד מדברי המלאכים, ואינו מובן מה החדשות שנתודע שלא ידען מקודם, וכי לא הכיר מקודם את זרעו עשו ורשעתו, אלא שחשב אולי יתפייס ולא נתפייס, ואין זה תוספת וחדוש פחד. ואין לומר שנתחדש אצלו שיש לו ארבע מאות איש ההולכים לרגלו, זה דוחק, כי מאז ידע שהוא מושל בשעיר, שהרי שלח את המלאכים לשעיר, ובהכרח לומר שידע כי שמה אוה למושב לו באשר הי' להם לשר כמ"ש הרמב"ן ובודאי שהבין שיש לו חיל אנשים ההולכים לרגלו, ומה ¹²³⁴⁵⁶⁷הח"ח זה חידוש:

ונראה דהנה על הים כתיב (שמות י"ד) וישאו בני ישראל את עיניהם והנה מצרים נוסע אחריהם וייראו מאד ויצעקו בני ישראל אל ה', והגיד כ"ק אבי אדמו"ר זצלה"ה שלא יראו מזרוע בשר, שהרי כבר ראו בעיניהם נסים מפליאים ומכת בכורות שברגע אחד מתו רבים, והשי"ת יכול לעשות גם עם כל ההמון הזה להמיתם כרגע, אבל הפחד הי' מפני שראו את מצרים נוסע אחריהם שפירש"י בלב אחד כאיש אחד, שזה ענין של קדושה, כי הסט"א הם ענפין מתפרדין, וכאשר ראום כאיש אחד חשבו שיש להם עתה כח מן הקדושה ומה נתיירא, ובאמת כן הי', אבל הכוונה בזה היתה לעורר לבב ישראל לתשובה ע"כ ניתן בהם כח קדוש, ודפח"ה. ויש לומר נמי בנ"ד דכתיב ארבע מאות איש עמו ולא כתיב אנשים אלא איש לשון יחיד שרומז שהם כאיש אחד בלב אחד ועוד דכתיב "עמו" ולא כתיב אתו, ובמדרש

עמו כעמו מה הוא ממונה על ד' מאות וכו' כי ידוע דעמו משמע שוים עמו, וכענין שאמרו ז"ל (קידושין כ'). בעבד עברי עמך במאכל ועמך במשתה, והיינו שהם דבקים בעשו ושוין עמו בדעה אחת, ע"כ נמי ממונים על ד' מאות כמותו, ושפט יעקב שזה נצמח מכח קדוש. ובזה יובנו דברי המדרש שיעקב חשב תאמר שבא עלי מכח כיבוד אב, או מכח ישיבת א"י, והיינו מכח דבר של קדושה ע"כ נמצאת בו האחדות שהיא כח של קדושה, ובשביל זה כתיב ויירא יעקב מאוד כלשון שכתוב על הים וייראו מאד:

ובזה יש לפרש עוד מ"ש ויצר לו, וכ"ק אבי אדמו"ר זצלה"ה הגיד היות ידוע שנחלת יעקב היא נחלה בלי מצרים, ואין לאומות וכחות הרע שום יניקה ממנו, ועתה כשראה שעשו הולך לקראתו בכח גדול חשב שהוא בעצמו גרם לו זה ששלח אליו מלאכים והשיג גיאות מזה ע"כ הרשיע עוד יותר, וזהו ענין מצרים שצד הרע יש לו יניקה ממנו, עכת"ד. ויש לפרש על דרך זה באופן אחר בהקדם דברי קדשו זצלה"ה בדברי המד"ר אסתר בימים ההם כשבת המלך וגו' שהיו מלאכי השרת מדין פתקין לפני הקב"ה ואמרו בהמ"ק חרוב ורשע זה יושב ועושה מרזיחין אמר להם הקב"ה תנו ימים כנגד ימים שנאמר בימים ההמה ראיתי בירושלים דורכים גתות ומביאים ערמות בשבת, ופירש הוא זצלה"ה דשאלת המלאכים היתה הלא בהמ"ק מושב כל הארץ חרוב ומאין נמצאות בעולם מנוחה ושמחה שהרשע הזה יושב ועושה מרזיחין, והשיב להם הקב"ה שזה נצמח מפאת חילול שבת של ישראל, ששבת היא מנוחה וכשישראל פוגמים בשבת ח"ו לוקחים אומה"ע את המנוחה, ודפח"ה. ולפי האמור יש לפרש הא דוהנה מצרים נוסע אחריהם בלב אחד כאיש אחד, דהנה בסיני כתיב ויחן שם ישראל וגו' ואמרו ז"ל כאיש אחד בלב אחד אבל שאר כל החניות היו בתרעומות ובמחלוקות, וכן אתה מוצא כתוב תיכף ביציאתם ממצרים ויסעו ויחנו שמשמעו בתרעומות ובמחלוקות, והדבר יפלא מאין הי' להם אז תרעומות ומחלוקות, שאז לא היו

ביניהם שום מסחר וקנין ודין ודברים, והי' להם לכל אחד ואחד עושר למכביר כמ"ש (תהלים ק"ה) ויוציאם בכסף וזהב ואין בשבטיו כושל, ואמרו ז"ל (בכורות ה':) אין לך כל אחד ואחד מישראל שלא היו עמו תשעים חמורים לובים טעונים מכספה וזהבה של מצרים. ועוד שמחת יצ"מ היתה צריכה למנוע מהם כל מחלוקת כידוע שאדם בעת שמחתו יכול לסבול אפי' שונאו כמ"ש הרב בכוונת המקוה, וא"כ לפי השכל היתה צריכה להיות או ביניהם אחדות שלימה בתכלית, ומ"מ היו להיפוך בתרעומות ובמחלוקות, ע"כ נסתעף מזה שהמצרים לקחו את האחדות, וכענין תנו ימים כנגד ימים הנ"ל, ובסגנון זה יש לומר, שהי' יעקב תמה מאין נמשך לעשו כח אחדות, ע"כ יצא לידון שבודאי פגם הוא בענין אחדות ע"כ לקח עשו כח האחדות. היינו עפ"מ שהגדנו במק"א דהיות כל הנמצאים ואפי' חלק הרע שבעולם כולל נמצאים מאמיתת המצאו ית"ש והכל בתכלית היחוד כי אין עוד מלבדו, ואיך אפשר שצד הרע יתנגד לקדושה כאמרם ז"ל (חולין ז':) למה נקראו כשפים שמכחישין פמליא של מעלה, אך זה הוא מפאת הצמצום וההסתר שנדמה ליש בפני עצמו עד שיכול להתנגד להקדושה, ומ"מ באשר זה נמשך רק מפאת ההסתר אין להם שליטה על איש אשר אחדות השי"ת מאירה לנגדו ואין הסתר לנגד עיניו. והנה כתב הרמב"ן שיעקב אבינו הי' מתירא אולי חטא בבואו בברית עם לבן עובד ע"ז וכו'. ויש לומר בפשיטות עפ"י דברי הרמב"ן הנ"ל אולי חטא בבואו בברית עם לבן, אך לא מחמת הברית אלא על שכתוב ויזבח יעקב זבח בהר ויקרא לאחיו לאכול לחם וגו' הרי שקרא להם אחיו, ויובן עפ"מ שהגיד כ"ק אבי אדמו"ר זצללה"ה דאיש זר בתוך האגודה מקלקל את כל האגודה וראייתו מש"ס סנהדרין (פ"ח:) דאם לולב צריך אגד אי אגד עמו מין חמישי גרוע ועומד הוא, וע"כ נתירא שמחמת האתוה עם אנשי לבן נפגמה אצלו האחדות. ולכאורה יש להבין שהרי לא היתה שם ברית אהבה ואחדות אלא פירוד שיסותרו ויפרדו איש מאת רעהו ולא יעביר האחד על שכנגדו

לרעה. אבל יובן עפ"מ שאיתא בספה"ק שלא יוסיף יעקב להמשיך כמו שעשה עד כה, ואף שמעתה איננו עוד אתו, יתבאר עפ"י דברי האריז"ל שבאם לא חטאו ישראל ולא ירדו בגלות הי' להם כח למשוך אליהם לא"י כל חלקי הקדושה וכשחטאו צריכין להדורי עלייהו, ומובן ק"ו ליעקב אחר שזכה למה שזכה. ויש להוסיף בזה דברים שיעקב"א ע"ה חשב לעצמו חטא במה שנתירא ממנו, כי הי' לו לידע שמצד אחדות השי"ת אין כח בשום נברא לעשות נגד רצונו ית"ש, ותלה חטא בעצמו שכריתת הברית עם לבן, או גם היראה מפני עשו עד ששלח שלוחים להתפייס, הוא פגם בידיעת אחדות השי"ת, וע"כ שמחמת שהוא פגם בידיעת אחדות הי' לקח עשו ממנו כח האחדות, וזהו ויצר לו, היינו שמעתה יש לו מצרים וכפי שפירש כ"ק אבי אדמו"ר זצללה"ה עפ"י דרכו:

ובזה יש לפרש עצת יעקב ויחץ את העם אשר אתו וגו' לשני מחנות, ויאמר אם יבוא עשו אל המחנה האחת והכהו, היינו שי"ב שבטי יעקב הם כלל האחדות, כידוע מענין י"ב גבולי אלכסון וי"ב מזלות וי"ב חדשי השנה, וכל מחנה יעקב הם נכללין באחדות זה, ואולי מצד פגימתו במדת האחדות מגיע ענשו שיבוא עשו אל המחנה האחת והכהו לקלקל האחדות שלו:

ונראה לומר שיעקב"א ע"ה קיבל עליו את הדין, ובשביל קבלתו את הדין הרי הוא כאילו קיבל העונש בפועל ונעתר לו הי' וניטל כח האחדות מעשו וחזר ליעקב וכענין דבש"ס ע"ז (ט"ז:) הואיל והאמנתי עליך דימוס פטור אתה, וע"כ נתפרדה החבילה וד' מאות איש נשטמו אחד אחד, ובמדרש (ריש פ' וישב) כינוסו וכינוס בניו הצילו מיד עשו, ולפי דרכנו יתפרש שחזר אליו כח האחדות וזה הצילו מיד עשו, וע"כ היתה תפלתו שגורה בפיו אלקי אבי אברהם ואלקי אבי יצחק הי' האומר אלי וגו' ובזוה"ק (קס"ט.) אעטר ואקשר קשורא בקשורא חד כדקא חזי, ואחר זה לקח מן הבא בידו מנחה לעשו אחיו, והוא דוגמת שער המשתלח לעזאזל, אחר התפלה שהיתה במקום שער הנעשה בפנים לקשר

קשורא כדקא יאות, והוא כאמרם ז"ל (יומא מ':) עד מתי יהי זקוק לעמוד חי עד שעת מתן דמו של חבירו:

ולפי האמור יש לפרש דברי המד"ר (פ' ע"ז) ויותר יעקב לבדו אין כאל ומי כאל ישורון ישראל סבא מה הקב"ה כתיב בו ונשגב ה' לבדו ביום ההוא אף יעקב ויותר יעקב לבדו. דהנה בגלות שמלכות הרשעה מושלת בעולם נתקיים עבד כי ימלוך ושפחה כי תירש גבירתה ולעתיד לא ישארו מלכות וממשלה כי אם לקדושי עליונים שהם מרכבה למלכות שמים וזה ונשגב ה' לבדו ביום הזה. ובדוגמא זו יעקב אחר שתיקן כח האחדות שלו לא נשאר כי אם עצם בתי יעקב שבו לבדו וכל חושיו וכחותיו היו בידו לאחדים להכנע להשי"ת. וזה עצמו הוא ענין שבע ההשתחואות של יעקב דבונה"ק איתא שהשתחוה לשכינה העוברת לפניו, וההשתחואה היתה ביטול והי' מבטל כל שבע מדותיו להשי"ת כאחת, וזה עצמו הי' ההצלה מן עשו וד' מאות איש נשטמו ממנו אחד אחד, וכבמדרש (ריש פ' וישב) תנא כינוסו וכינוס בניו הצילו מיד עשו:

ועם דברינו אלה יתבאר דקדוק עצום, דבעשו כתיב ארבע מאות איש "עמו" וביעקב כתיב ויחץ את העם אשר "אתו" ובסוף אמר עשו ליעקב אציגה נא "עמך" מן העם אשר "אתי", עפ"י דברינו הנ"ל בהפרש שבין עמו לאתו, והיינו דבתחילה הי' בעשו כח האחדות וע"כ כתיב אצלו לשון עמו, ובאשר יעקב פגם בכח האחדות כתיב אצלו אתו, אך אח"כ כשתיקן הכל חזרה האחדות ליעקב ונסתלקה מעשו, ע"כ עשו עצמו אמר אציגה נא "עמך" שאצלך הוא כח אחדות מן העם אשר "אתי" שאצלי אין שוב כח האחדות:

1234567 h"n

וירץ עשו לקראתו וישקהו. במד"ר (פ' ע"ח) אמר ר' שמעון ב"א בכ"מ שאתה מוצא הכתב רבה על הנקודה אתה דורש את הכתב הנקודה רבה על הכתב אתה דורש את הנקודה, כאן לא כתב רבה על הנקודה ולא נקודה רבה על הכתב אלא מלמד שנכמרו רחמיו באותה שעה ונשקו בכל לבו, א"ל ר'

ינאי א"כ למה נקוד עליו אלא מלמד שלא בא לנשקו אלא לנשכו ונעשה צוארו של יעק"א של שיש וכו'. ויש לדקדק מ"ש של שיש דנקט ולא מתכת שהיא דבר קשה, ובכל מקום שבא להמשיך דבר קשה משלהו לברזל ונחושת, כענין שכתוב (דברים כ"ח) והיו שמך אשר על ראשך נחושת והארץ אשר תחתך ברזל, וכן (שם ל"ג) ברזל ונחושת מנעלך. ונראה דהנה בעיקר מחלוקתם אם בא לנשכו או שנכמרו רחמיו באותה שעה ונשקו בכל לבו, יש לפרש באופן שיהיו כל דברי חכמים מקוימים כי אלו ואלו דברי אלקים חיים. והיינו עפ"י"מ שפירשו המפרשים בפסוק הצילני נא מיד אחי מיד עשו שיותר הי' ירא מן האחזה והקירוב והחיבור של עשו ממה שהי' ירא מחרבו הקשה, והיינו שלא יטמא אותו בדביקותו אליו למשכו ברשתו ולהכניס בו כחות רעים המושכים לרע, והי' ירא גם מחרבו פן יבוא והכהו אִם על בנים. והנה מה שנכמרו רחמיו עליו באותה פעם שיין לומר על חלק ההריגה בחרבו שלא יכהו אִם על בנים, אבל על החלק מה שהי' ירא ממנו שלא יטמאהו על זה אין שיין שימנע מחמת שנכמרו רחמיו עליו, אדרבה מחמת שנכמרו רחמיו הי' יותר משתדל להיות אתו כאיש אחד חברים בכל תאוה רעה. וע"כ שניהם אמת שנכמרו רחמיו עליו באותה פעם ונשקו בכל לבו, היינו שסילק ממנו הרציחה, אבל בא לנשכו, היינו להטיל בו זוהמא וטומאה ע"י דביקותו אצלו והנשיקין הם התדבקות רוחא ברוחא והוא כדמיון נשיכת נחש להטיל בו ארס. וז"ש ר' ינאי א"כ למה נקוד עליו אלא בודאי שניהם אמת, היינו הכתב והנקודה, זה מורה על שנכמרו רחמיו עליו שלא יהרגנו וזה מורה שרצה להטיל בו זוהמא וטומאה, אך בזה שוב נעשה צוארו של יעקאע"ה של שיש, היינו כמו שיש שאינו מקבל טומאה דכלי אבנים כלי גללים כלי אדמה לאו בני קבולי טומאה נינהו, ומש"ה לא קאמר כברזל ונחושת דפשוטי כלי מתכת טמאים:

ונראה שזכה יעק"א לזה שהי' צוארו של שיש שאינו מקבל טומאה מחמת